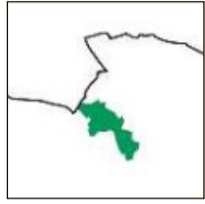

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuirra, 081 544 89 11, redacziun@fmr.ch

Eleger tranter 35 dunnas e 70 umens

En il circol da Cuirra candideschan il zercladur 105 personas per 21 sezs en il Cussegl grond. [Pagina 2](#)

Il presidi dals pumpiers resta rumantsch

Buolf Armon Planta surprena il ti-mun da l'Associaziun grischuna da pumpiers da Roland Farrer. [Pagina 9](#)

FMR FUNDAZIUN
MEDIAS
RUMANTSCHAS

südostschweiz

LECTURA RUMANTSCHA

GABRIELA RIEDI/FMR

Fufragnar en auters munds è oz la devisa en la Lectura Rumantscha.

Crap e crap fa mir

La spassegiada vers la baselgia da Sontga Gada a Mustér hai jau già fatg numerusas giadas. E natiralmain hai cutizzà inqual giadas da prender in da quels craps lucs sin ils mirs dretg e sanester ed al metter insanua auter. Jau sai però dir cun buna conscienza che suenter tut mias spassegiadas èn tut ils craps restads al lieu ed ils mirs sitgs intacts. Tuttina fai da basegn da temp en temp da renovar quels mirs fatgs senza maula. 15 emprendists da miradurs da la Surselva han pudì emperder quella tecnica e fufragnar a Sontga Gada co preparar senza maula e paucs guaffens in mir che tegna. [Pagina 3](#)

15 emprendists da miradurs da la Surselva han emperdi da far mirs sitgs a Sontga Gada a Mustér. [FOTO AUGUSTIN BEELI](#)

Buatscha, fain e cumpagnia

In pèr generaziuns enavos ha quasi l'entir Grischun fatg il pur u la pura. Quai è dentant sa midà fitg. Ils purs e las puras vegnan adina pli stgars. Tuttina è l'agricultura anc fitg preschenta en noss chantun. Per quai procura era l'exposiziun agricula Agrischa. Quest onn ha quella envidà a Zernez da bell'aura da charsinar chauras e natiralmain fufragnar tuttas differentas odurs, bunas u schlettas, en connex cun il puresser. [Paginas 7 ed 8](#)

Da greens, cifras e l'aura

En las vacanzas da primavaira hai jau puspè ina giada g'ina palutta da golf enta maun, però be ina pitschna da mini-golf. Tar la pista lunga da pastg hai jau dentant adina la pussaivladad da fufragnar in zichel co ch'i fiss da giugar endretg golf. Mes fufragnadi complettescha uss il president dal club da golf da Sagogn Markus Diethelm che dat in'invista en ses manaschi a tuts e tuttas be mini-golfists sco jau. [Pagina 5](#)

La piazza da golf da Schluein-Sagogn guarda en in futur positiv verd. [FOTO AUGUSTIN BEELI](#)

In bun fufragnadi cun la Lectura Rumantscha!

FOTO HUGO STÜDHALTER

Agrischa 2026 a Zernez

Ella es la plü bella da tuot la fin d'eivna, la vacha da Sent Brice Belinda, la nouva Miss Agrischa 2026 insembel cun seis possessurs Madlaina e Ludwig Noggler. E sper la plü bella vacha ha impustüt la bell'ora procurà per fatschas cuntaintas e per blerischmas visitaduras e visitadurs. 15 000 giasts han chattà la via d'urant ils duos dis a l'Agrischa a Zernez quista fin d'eivna. Daplü co fat quint e perquai es il plaschair pro'ls organisateurs g'usta dubel uschè grond. (fmr/dm) [Paginas 7 ed 8](#)

«Gia be l'existenza da tualettas publicas insumma è ina vaira benedicziun per ils carstgauns.»

Nossa columnista reparta oz in pèr lauds en connex cun il lieu, nua ch'il papa va be sulet. – Pagina 12

Mirs ch'ei buca sin mesira

Il miradur lavura sin mesira. Mintga mir e preit sto esser exacta sil millimeter. Tier mirs senza maula ei quei auter. Quei han 15 emprendists da miradur dall'entira Surselva empriu l'jamna vargada a Mustér.

AUGUSTIN BEELI/FMR

La vischnaunca da Mustér ha instradau gl'onn vargau il project da restaurar ils mirs dalla senda da Sontga Gada. Igl ei il tschancun dalla Via Franciscana, ina vegliandra ruta da pelegriens denter Constanza en Tiaratudestga e Pavia ell'Italia. La gassa culs mirs entscheiva cuort suenter Fontanivas. Igl ei mirs construi senza maula. Crap sin crap han ins emplunau els tenor in sistem. Denton mo culla mesira digl egl e buca dil meter. Tut ils impressaris sursilvans che scoleschan emprendists han tarmess quels l'jamna vargada ad in cuors nua ch'els han em-

«Igl ei buca ina lavur da mintgadi.»

Sep Benedetg Candinas, menader cuors da construir mirs schetgs

priu quella tecnica da baghegiar mirs senza maula. «Igl ei buca ina lavur da mintgadi», ha il menader dil cuors Sep Benedetg Candinas detg venderdis a caschun d'ina viseta. L'Union dils impressaris dil Grischun ha envidau las medias ad ina uatga sin quei plazzal special. Sco quei ch'il gerau da baghegiar ed infrastruttura dalla vischnaunca da Mustér Wendelin Jacomet, ha declarau, ei la restauraziun dils mirs schetgs el contuorn dalla nova punt La Pendentia aunc ditg buca finida. Ils 15 emprendists han susteniu effectivamein il project, il medem mument ein els returnai a casa cun ina savida da baghegiar nova. [Pagina 3](#)

10018

Servetsch d'abunents e da
distribuziun: tel. 0844 226 226
mail: abo@sonmedia.ch

9 771424 749004

Il clutger dalla baselgia da Sontga Gada para da cuchegiar tgei ch'ils emprendists fan.

FOTOS AUGUSTIN BEELI

Ina lavur a maun e tecnica nunusitada ha Sep Benedetg Candinas (davon) mussau als emprendists.

Senza maula, meter e plumin

L'jamna vargada han 15 emprendists da miradurs dallas interpresas da construcziun dalla Surselva absolviu a Mustér in cuors facultativ. Els han empriu d'enconuscher ina tecnica da baghegiar mirs cun agid dalla bratscha e paucs uaffens. Venderdis ha l'uniun cantunala dils impressaris envidau ad ina uatga sil plazzal a Sontga Gada. Ils emprendist han gidau da restaurar ils mirs dalla Via historica Franciscana.

AUGUSTIN BEELI/FMR

Ella veta professionala ein ils 15 emprendists buca mintga di ensem e la collaboraziun ha stuiu funcziunar. Maun en maun han els luvrau. El contuorn da Sontga Gada han els empriu co ins reconstruescha mirs schetgs ch'ei vidlunder da sbuar. Cuort suenter Fontanivas entscheiva la gassa che meina tochen alla baselgia vegliandra agl ur dalla spunda da Cufions. Da mintga maun dil passadi da rodund 500 meters ein mirs. Per part eran quels en schliet stan e la vischnaunca da Mustér ha instradau in vast project da sanar els.

Tochen 1000 turists a di

Dapi ils 16 da november 2024 ei quei tschancun frequentaus stediamein. Quei di han ins inauguru La Pendent. Tochen 1000 persunas a di mondien sur quella punt pendenta, ha *Wendelin Jacomet* saviu dir. Venderdis ha il gerau da baghegiar ed infrastruttura dalla vischnaunca da Mustér accompignau ina gruppa sin in plazzal ella proxima vischinonza, gest a Sontga Gada. Dapi che La Pendent ei aviarta, semuossa il piogn

impressiunont sco gronda attracziun. Gl'onn vargau ha il dumbrader ch'ins haveva montau vid la punt registrau 60 000 frequenzas. Ina cefra nundetga che cumprova con attractiva che quei implont ei.

Per arrivar a quel, dalla vart da Mustér, van ins tras la gassa da Sontga Gada. Turists, hosps dil di e da vacanzas, indigens da lunsch e damaneivel van in tschancun dalla Via Franciscana (mira scaffa). 15 emprendists da miradur dalla Surselva han empriu d'enconuscher ton La Pendent sco quella via historica. Els han numnadamein absolviu in cuors da construir mirs schetgs (mira era scaffa).

Patruns ein satisfatgs

Duront lur scolaziun emprendan ils futurs miradurs da construir cun maula, da tschentiar fiars e betunar plantschius e preits, da luvrar cun uaffens, apparats e maschinas. Sper la scolaziun el menaschi absolvan els cuors ordeifer il menaschi ed era el center da scolaziun a Sursee. L'jamna vargada han els astgau absolver in cuors facultativ. *Daniel Blumenthal*, il commember da suprastanza e representant sursilvan enteifer l'uniun cantunala d'impressaris, ha visitau il cuors ensem

cul meinagestiu *Andreas Gasser* e la menadra dil secretariat *Ursulina Caduff*.

Tut ils 15 giuvens, quels digl'emprem, secund e tierz onn d'emprendissadi, ein separticipai al cuors. Ils representants dils patruns ein stai fetg satisfatgs. *Daniel Blumenthal* ha schizun sincerau: «Jeu hai menau gia biars cuors ordeifer il menaschi. In ch'ei organisaus schi bein sco quel cheu ei zatgei unic», ha el manegiau e ludau la cooperaziun culla vischnaunca da Mustér. Lezza ha instradau la restauraziun dils mirs schetgs dalla senda da Sontga Gada.

Ston buc esser grads, denton stabils

Da fina bial'aura ha il menader dil plazzal *Sep Benedetg Candinas* menau la gruppa da visitaders tier las gruppas d'emprendists. En treis loghens ein mintgamai tschun stai en acziun. «Igl ei buc ina lavur da mintga di», ha il menader operativ declarau. Far mirs schetgs drova in cert inschign – e cunzun astg'ins strusch mirar sill'ura. Ensem cul biro da planisaziun ipz da Mustér ha el organisau l'jamna d'acziun culs emprendists.

Vid ils mirs dalla gassa da Sontga Gada ha il cuors denton buca luvrau. Lez-

«Mirs schetgs ston esser stabils e segirs.»

Sep Benedetg Candinas, menader dil cuors

za lavur ha la vischnaunca surdau all'interpresa specialisada dad *Aluis Flepp* da Clavaniev. Co quella ha luvrau, han ils visitaders saviu seperschuaer venderdis avonmiezdi. «Mirs schetgs ston buc esser grads ed ulivs, persunter stabils e segirs», ha Sep Benedetg Candinas puntuau als visitaders duront l'uatga. Denter Fontanivas ed ils mises da Vergera sin cunfin culla Val Medel eis ei planisau da sanar ils proxims otag onns la Via Franciscana. L'jamna vargada han ils emprendists susteniu quei project. Els, ils futurs miradurs, han empriu zatgei, numnadamein da construir mirs senza maula. Ed els han gidau da reveletar la transversala historica.

La transversala pli veglia da nord a sid

Grazia alla punt Pendent vegn la muntada da quei passadi pli datier ad indigens e turists: La Via Franciscana dil Lucmagn colligia Constanza el nord cun Pavia el sid. Igl ei ina traversala historica da 348 kilometers tras las Alps, in tschancun dalla via imperiala tochen Ruma. Naven da Constanza menava quella via dil Rein siado tochen ella claustra da Mustér. La claustra e ses conventuals eran responsabels pil manteniment dalla via encounter il Lucmagn. Plirs imperaturs han frequentau quella sin lur viadi da nord viers sid e cuntrari. Denter auter Otto I entuorn gl'onn 950 e Friedrich I Barbarossa 200 onns pli tard. Igl ei da supponer che era ils Hunns han duvrau la medema colligiaziun cu els ein invadai sul Lucmagn per assaglier ed arsentar la claustra.

La vischnaunca da Mustér ha planisau da sanar tochen 2032, en collaboraziun cun la Tgira da monuments ed igl Uffeci cantunala d'ambient e natira ils mirs schetgs da quella via denter Fontanivas e Vergera, ils mises encounter las Ruinas da Medel. Igl ei in project che vegn sustenius da Confederaziun, Cantun ed instituziuns publicas. (fmr/abc)

Diogo Goncalves Figueiredo, Mustér

Luvrar aschia culs mauns e stuer trer en vons da luvrar cun crappa ei stau in'expierientscha nova. Il cuors ha plaschiu bein a mi. Nus havein giu caschun d'emprender bia niev. Tut en tut eis ei stau ina flott'jamna. Era l'aura ei stada buna per luvrar aschia. Entochen ussa erel jeu staus mo a Sursee en nies center da scolaziun ensem cun nosa classa dil medem onn. Ussa cheu a Mustér eis ei stau bien dad esser ensem inagada cun collegas pli giuvens e pli vegls.

Florian Pfister, Vuorz

Il pli fetg ha plaschiu a mi d'emprender da far si mirs senza maula. Avon havev'jeu buc'idea ch'ei detti insumma talas construcziuns che tegnan. Gl'entir cuors ha perquei plaschiu fetg a mi. Empau stregn eis ei stau da muentar la crappa gronda, denton nies menader ha mussau co ei va meglier da far quei senza sfurzar da memia. Luvrar da quellas cundiziuns dall'aura ei era stau emperneivel. La damaun era ei adina freid, mo cun quei essan nus disai era sin auters plazzals.

Mirco Caduff, Morissen

Seser en ina maschina e manischar lezza ei mai stau in tema quest'jamna. Nus havein era buca giu peda per gliez. Nus essan vegni repartgi en gruppas ed en mia gruppa havein nus giu a disposiziun in bagger cun in maschinist. Jeu sun el secund onn d'emprendissadi e nus havein schon empriu dad ir entuorn cun pic e pala, mo era cul bagger. Essenzial ei stau per mei da saver ch'ei dat ina metoda da baghegiar mirs senza maula. Quella tecnica veglia plai a mi ed igl ei impurtont da restaurar tals mirs ch'ei vidlunder da scurdar.

Janis Luck, Schluein

Era a mi ha quella tecnica da baghegiar senza maula plaschiu. Gl'emprem havein nus stuiu prender naven tut la crappa dil mir vegl che era buc en bien stan. Lu ha nies menader mussau a nus co baghegiar si da niev el. Inagada ch'ins ei vidlunder surstat'ins con spert che quei va. Nus havessen a casa era enqual mir che havess da basegns d'ina renovaziun. Jeu savess s'imaginar da prender a mauns in da quels. Mirar tgei che selai far. Culla crappa sa ei denton aunc esser in problem, pertgei quella maunca per part ed ins stuess menar neutier nova.

Marvin Casutt, Falera

Gliendisgis cu nus essan vegni sil plaz hai jeu manegiau che nus lavurien era cun maula. Mo tut ei iu senza maula. A quei cuors cheu a Mustér havein nus saviu empender bia. Igl ei stau cool da veser gl'emprem il mir vegl e suenter co il niev vesa ora suenter che la lavur ei fatga. A mi ha plaschiu cunzun il sistem da luvrar che nies menader ha mussau a nus. Senza pli grond sforz san ins muentar ed emplunar gronda crappa. Impurtont ei che mintga crap tucca en tschel cun silmeins ina sur-fatscha. A casa ves'jeu plirs mirs ch'ins savess rugalar cun quei sistem.